

OBSAH

A. LEDEN 1908—ZÁŘÍ 1912. OBDOBÍ MLADOTURECKÉHO REŽIMU V OSMANSKÉ ŘÍŠI

I. Leden 1908—duben 1909. Mladoturecká revoluce a anexe Bosny-Hercegoviny

1. Balkán před rokem 1908:

Státoprávní poměry a územní rozdělení. Národnostní složení obyvatelstva osmanské části jihovýchodní Evropy. Makedonie. Rakousko-uherské zájmy o Balkán

9

2. Železniční otázka v Makedonii. Převrat mladoturků:

Návrhy stavby železnice přes Makedonie. Reakce socialistických stran Rakouska-Uherska a Německa.

Převrat mladoturků a „sbratřování národností“. Stanovisko socialistů: Bauer, Jaurès, Beer, Lenin, Blagoev aj. Rezoluce Mezinárodního socialistického byra pro podporu mladoturků

14

3. Anexe Bosny-Hercegoviny a rakousko-srbské napětí:

Ohlas anexe Bosny-Hercegoviny. Rezoluce MSB. Postoj ruských bolševiků. Leninovy články o mezinárodní politice. Němečtí sociální demokraté o politice Německa. Kautského návrh „národních úkolů socialistů balkánských Slovanů“. Socialisté o rakousko-srbském napětí

25

4. Postoj sociálně demokratických stran Rakouska-Uherska k anexi a srbsko-rakouskému napětí:

Stanovisko srbských socialistů proti vlastní vládě a proti anexi. Polští socialisté o postoji Srbů. Sociální demokraté Rakouska proti způsobu anexe. Podobně i A. Němec. Zklamání nad postupem rakouských socialistů v říšské radě. Kritika tohoto postupu v článcích J. Demetroviče a O. Bauera. Zhoršení vztahů mezi Rakouskem a Srbskem.

„Jihoslovanská otázka“ v Rakousku-Uhersku. Diskuse o tom: O. Bauer, F. Modráček, J. Demetrovič, E. Burian aj. Bauer souhlasí se sjednocením Jihoslovanů. Federalizační projekty O. Jásziho. K. Renner o „novém Rakousku“. Bauerův pesimismus o budoucnosti Rakouska

34

II. Duben 1919—září 1912

1. Vývoj v Turecku po dubnu 1909:

Pokus o svržení mladoturecké vlády v dubnu 1909. Poměry v Makedonii. Reakce socialistů z evropské části osmanské říše. Časopis „Rabotničeska iskra“. D. Blagoev o mladoturecké revoluci jako o „feudálně buržoazní revoluci“. Kritický postoj srbských sociálních demokratů: D. Popović, D. Tucović. „Memorandum Srbské sociálně demokratické strany a Bulharské sociálně demokratické strany dělnické socialistickému kongresu v Kodani o situaci v Turecku“ proti mladoturkům. Kr. Rakovski příznivě o mladotureckém režimu. K. Radek, O. Bauer a další kriticky proti mladoturecké vládě

48

2. Idea balkánské federace v programu sociálně demokratických stran balkánských zemí:
 Propagace ideje balkánské federace D. Blagoevem. Program Srbské sociálně demokratické strany. První celobalkánská konference v Bělehradě v lednu 1910. Projevy D. Tucoviće a D. Blagoeva proti statu quo v Evropě. Návrh na vytvoření společné „balkánské sekce“ v rámci Socialistické internacionály. Překlad Engelsova článku „Co bude s Tureckem“ do srbochorvatštiny a bulharštiny. Diskuse o balkánské federaci v Bulharsku. Námitky „širokého“ socialisty J. Sakazova proti možnosti federace. Diskuse o Makedonii. Idea autonomní Makedonie v balkánské federaci 56
3. Albánská otázka a italsko-turecká válka:
 Hnutí Albánců z let 1909–1911. Zájem zahraničních socialistů o „albánskou otázku“: K. Radek, H. Wendel. Válka Itálie proti Turecku 1911 až 1912. Jaurès, Kautsky, Lenin a jiní proti „loupeživé válce“. Pesimistické úvahy o budoucnosti Turecka: Wendel, Bauer. Stanovisko balkánských socialistů a pokus o svolání druhé balkánské konference. Pád moci mladoturků a ohlas v Evropě 66

B. BALKÁNSKÉ VÁLKY 1912–1913

I. První balkánská válka. První fáze září–prosinec 1912

1. Příprava války a její průběh v říjnu 1912:
 Ustavení Balkánského spolku. Protiválečný postoj balkánských socialistů. Rakovského „Manifest socialistů Turecka a balkánských zemí“ z poloviny října 1912. Reakce na zahájení války na Balkáně. Překvapující průběh války. Ohlas v Rakousku, Rusku (projevy V. I. Lenina), Německu (články H. Wendela, R. Hilferdinga), Anglii (Rothstein, Quelch) 75
2. Plenární zasedání MSB 28.–29. 10. 1912:
 Adler o mezinárodní situaci. „Manifest Internacionály proti válce“. Ohlas „Manifestu“. Protesty proti nebezpečí celoevropské války. Protiválečné demonstrace 12.–19. 11. 1912. Stanovisko balkánských socialistů: D. Blagoev, J. Sakazov, Kr. Kabadžiev a jiní o budoucnosti Balkánu. Bauer pro heslo „Balkán Balkáncům!“ Jeho rozbor poměrů v Makedonii. Kautsky pesimisticky o dalším vývoji na Balkánu. W. Rawensteijn pro turecko-balkánskou federaci. Leninovo hodnocení výsledků války jako „nové kapitoly světových dějin“. Leninovy pokyny pro politiku sociálně demokratických poslanců v ruské dumě 85
3. Mimořádný kongres Socialistické internacionály v Basileji 24.–25. 11. 1912:
 Rezoluce basilejského kongresu proti válce a za sbratření všech balkánských národů. Úkoly jednotlivých socialistických stran ve vztahu k Balkánu. Ohlas svolání internacionály. Zákaz jeho rozšiřování v Rakousku-Uhersku. Diskuse o zahraniční politice Rakouska-Uherska. Protiruské a protiturecké postoje části polských socialistů. Postoj ruských bolševiků proti vlastní buržoazii. Nové hodnocení či přehodnocení „nebezpečí z Ruska“ (Bauer, G. Eckstein aj.) 98

II. Pokračování První balkánské války. Druhá balkánská válka

1. Druhá fáze války Čtyřspolku proti Turecku:
 Jednání o mír v Londýně. Vyhlášení albánského státu. Reakce socialistů západní Evropy na srbsko-rakouské napětí a na zbrojení v Německu a ve Francii. Ohlas dobytí Drinopolu 107

2. Socialistické hodnocení výsledků První balkánské války: Stanovisko balkánských socialistů. Blagoev a Kirkov proti velkobulhar- skému nacionalismu. Srbští socialisté proti velkosrbským snahám. Jiho- slovanští socialisté o Turecku. G. Ledebour za sjednocení Balkánu. Lenin pro vytvoření balkánské federace. Bauer o důsledcích „osvobození“ Ma- kedonie. Wendel proti turkofilii v sociálně demokratické straně Německa a ve Francii. Mařar J. Pogányi o vlivu „dělení Turecka“. E. Škatula, O. Bauer a H. Wendel o „albánské otázce“	111
3. „Jihoslovanská otázka“ v Rakousku-Uhersku a „balkánská politika“ habs- burské monarchie: Obavy K. Rennera z dalšího vývoje v Rakousku-Uhersku. Stížnosti J. Demetroviče na postoj rakouských sociálních demokratů. Diskuse o balkánské politice Rakouska-Uherska. Kautsky znovu o Turecku a Ra- kousku-Uhersku. Soukup, Daszyński a jiní o „balkánské politice“ Ra- kouska-Uherska. Další hlasy o zahraniční politice Rakouska	117
4. Druhá neboli Mezispojenecká válka: Příčiny a průběh II. balkánské války. Ohlas rozporů mezi balkánskými státy. Bauer o příčinách II. balkánské války. Socialistická internacionála proti „zaplétání socialismu“ do zahraniční politiky	122

ZÁVĚR

Celkové hodnocení „balkánské otázky“ od r. 1908 z mezinárodního hle- diska a z hlediska balkánských národů. Vývoj stanoviska mezinárodního socialistického hnutí. Definitivní konec turkofilie u části západoevrop- ských a německých socialistů. Opad zájmu o Balkán po srpnu 1913 a o nové sporné otázky (vztahy Rakouska-Uherska nebo Itálie o Albá- nií). Shody a rozdíly v hodnocení balkánských válek v jugoslávské (ze- jména makedonské) a bulharské historiografii	129
Резюме	137
Zusammenfassung	138
Jmenný rejstřík	139